

Вы прастите нас, горы

Вы прастите нас, горы, прастите,
Мы уходим, прикрытые прочной броней.
И седею историей нас не судите —
Мы за все заплатили высокой ценой.
Мы рвалися на минах на этих крутых поворотах,
И держали высоты, себе оставляя патрон,
И редели штурмово-десантные взводы и роты,
И военные будни казались причудливым сном.
Вы прастите нас, горы, прастите,
Мы уходим к любимым своим навсегда.
Сохраните вы память, навек сохраните
О ребятах, которым могильная светит звезда.
Мы мужали на этих суровых седых перевалах,
Нас косила свинцовая злая метель.
И в Союзе на всех нас наград боевых не хватало.
Как и слез в поседевших еще молодых матерей.
Вы прастите нас, горы, прастите,
Нам несладкие, страшные выпали дни...
На запыленных лицах солдатских прочтите
О Гардесе, Кабуле, Герате, Пандшере, Газни.
Евгений ЛАНОВЕЦ,
1989 г.

АФГАНІСТАН: наша пам'ять і біль

Ця тема останніми роками майже зникла з сторінок періодичної преси. Натомість її шпальти заповнили політичні пристрасті, роздуми про «прихватизацію», псевдоринкову економіку і т. д. А тим часом афганський синдром охопив республіки Середньої Азії. Полум'я війни перекинулося туди...
Чи можна забути окремі дати?
Пам'ятаймо: 25 грудня 1979 року о 15.00 радянсько-афганський кордон перейшов окремий розвідувальний батальйон 108-ї мотострілецької дивізії. Одночасно з розвідниками кордон пересікли літаки військово-транспортної авіації з особовим складом і базовою технікою 103-ї повітряно-десантної дивізії. З тих пір у наших родинах повіяло тривогою і смертю. Йшли в армію молоді хлопці — наші сини, родичі, близькі.
Пам'ятаймо: з військкоматів в Афганістан направляли не синків начальників, а дітей робітників і селян, сиріт, тих, кого ніхто не міг захистити. Це також правда. Як правда і те, що на афганській землі нам нічого було робити, але короткозорість тодішніх керівників і політиків СРСР підвела всіх до фатальної неправної помилки.

Пам'ятаймо: 15 лютого 1989 року останні частини радянських військ залишили територію Афганістану. П'ять років тому. Серед них були і наші хлопці з Гошанського району, яких з тривогою і надією чекали в своїх сім'ях.
...1986-й. Нове керівництво СРСР зрозуміло, що шість років війни не поставили афганський народ на коліна. Що це так, свідчить цілком таємний протокол засідання Політбюро ЦК КПРС від 13 листопада 1986 року (скорочений), який ввійшов в книгу генерала В. Громова «Ограниченный контингент». Вчитаймося в ці рядки...
«Цілком таємно.

Єдиний екземпляр.
(Робочий запис).
Засідання Політбюро ЦК КПРС 13 листопада 1986 року.
Головував тов. Горбачов М. С.
Присутні: тт. Вороніков В. І., Громов А. А., Зайков Л. М., Рижков М. І., Соколовцев М. С., Чебриков В. М., Шеварднадзе Е. А., Демичев П. М., Долгих В. І., Єльцин Б. М., Талізін М. В., Бірюкова А. П., Добринін А. Ф., Зиявнин М. В., Медведев В. А., Никонов В. П., Разумовський Г. П., Капітонов І. В.

10. Про дальші заходи по Афганістану.
Горбачов. Всі товариші ознайомилися з запискою тт. Чебрикова В. М., Шеварднадзе Е. А., Соколова С. Л. і Добриніна А. Ф.?

Члени Політбюро.
Так, ознайомилися.
Горбачов. Тоді давайте обміняємося думками. У мене така інтуїція, що ми не повинні втратити часу. Наджибу потрібна наша підтримка. Він об'єктивно оцінює ситуацію, розуміє складність на-

явних проблем. Він вважає невідкладним завданням активізацію дій, спрямованих на національне примирення, зміцнення союзу з селянством і консолідацію політичного керівництва партії і країни.
Кармалъ викає кренделі.
В Афганістані ми воюємо вже шість років. Якщо не міняти підходів, то ще будемо воювати 20—30 років. Ми що, будемо безкінечно воювати, розписуючись в тому, що наші війська не можуть справитися з ситуацією? Нам потрібне завершення цього процесу в найближчий час.
Громов. Треба поставити стратегічну мету. Не так давно ми говорили

про те, що слід перекрити кордон Афганістану з Пакистаном і Іраном. Досвід засвідчив, що це нам не вдалося зробити через складний рельєф місцевості, наявності сотень проходів у горах. Сьогодні слід чітко сказати, що стратегічне завдання полягає в тому, щоб вести справу до завершення війни.

Горбачов. Потрібно в постанові вказати про необхідність її закінчення протягом одного року — максимум двох років.
Громов. Закінчити так, щоб Афганістан був нейтральною державою. Видно, з нашого боку були недооцінені труднощі, коли ми дали афганському керівництву згоду на нашу військову підтримку. Ми не одержали там внутрішньої підтримки. В афганську армію скільки набирається призовників, стільки їх і дезертирує.

Шеварднадзе. Зараз ми збираємо плоди непродуманих в минулому рішень. За останній час зроблено немало для урегулювання становища в Афганістані і навколо нього. До керівництва прийшов Наджиб. Йому потрібна практична підтримка, а то ми будемо нести політичні втрати. Потрібно чітко назвати строки виводу радянських військ з Афганістану. Ви, Михайле Сергійовичу, правильно назвали — два роки. Але ні наші, ні афганські товариші не освоїли питань функціонування держави без наших військ.

Після поїздки в Індію доцільно запросити Наджиба в Москву. Потрібно розглядати Афганістан як самостійну державу і довіряти Наджибу з тим, щоб він самостійно приймав рішення. Він хоче створити ставку військового командування. Чому ми повинні йому заважати?

Добринін. Кармалъ потрібно усувати. Але слід пам'ятати, що по національному примиренню Наджиба не підтримує ні один член Політбюро ЦК НДПА. Немає концепції такого

примирення.
Ахромеев. Военним діям в Афганістані скоро сім років. В цій країні немає ні одного шматочка землі, який би не займав радянський солдат. Тим паче більша частина території знаходиться в руках заколотників. Уряд Афганістану має значну військову силу: 160 тисяч чоловік в армії, 115 тисяч — в Царандої, 20 тисяч — в органах держбезпеки. Немає ні одного воєнного завдання, яке б ставилось, але не вирішувалось, а результату немає. Вся справа в тому, що воєнні результати не закріплюються політичними. В центрі влада є, а в провінціях її немає. Ми контролюємо Кабул і провінційні центри, але на

захопленій території влади встановити не можемо. Ми програли боротьбу за афганський народ. Уряд підтримує меншість народу. Наша армія воювала п'ять років. Вона і зараз в змозі утримувати обстановку на тому рівні, який існує. Але в цих умовах війна буде продовжуватися довго.

50 тисяч радянських воїнів стоять на перекритті кордону, але вони не в змозі перекрити всі канали, по яких перекидаються вантажі через кордон. Повторюю, що на нинішньому рівні обстановку ми в змозі підтримувати, але потрібно шукати вихід і вирішувати питання так, як про це сказав Андрій Андрійович. Потрібно виходити на Пакистан.

Горбачов. Чому ви заважаєте Наджибу?
Ахромеев. Йому потрібно створювати не ставку, а державний комітет оборони. На кадрові зміни ми даємо йому згоду.
Воронцов. (Перший заступник міністра закордонних справ).
Кілька слів як продовження думки, щойно висловленої т. Ахромеевим. Афганістан — країна селянська (80 процентів населення — селяни). Але якраз їм революція дала менше всього. За 8 років революції виробництво сільгоспродуктів зросло на 7 процентів, життєвий рівень селян лишився на дореволюційному рівні.

По заяві члена Політбюро, який відповідає за економіку і сільське господарство, т. Зераї, з різних причин становище селян в урядовій зоні в деяких відношеннях гірше, ніж в районах, де діє контрреволюція. Зераї сказав мені, що «райони під контролем контрреволюції краще постачаються товарами першої необхідності (туди ці товари надходять контрабандним шляхом з Пакистану)». Створюється інюді і парадоксальна ситуація, коли селяни в контрольованих нами районах, сказав т.

Зераї, одержують товари не від нас, а із зон бандаформуваль.
Чимало членів керівництва НДПА безініціативно звикли чекати рекомендації від наших радників і стали якимись безрукими. Видно, наші радники спочатку часто «давали їм по руках».
Не такій т. Наджиб. Він складає враження талановитої і рішучої людини. Йому потрібно дати можливість вирішувати самому, але слідкувати за тим, щоб він по молодості років не захоплювався крайнощами, і він повинен мати можливість сам створити свою «команду».

Горбачов. Потрібно діяти ефективніше, при цьому чітко визначитись з двома питаннями. По-перше, протягом двох років вивести наші війська з Афганістану. В 1987 році вивести 50 процентів військ, а в наступному — ще 50 процентів. По-друге, потрібно піти на розширення соціальної бази режиму з врахуванням реальної розстановки політичних сил. В зв'язку з цим потрібно зустрітись з т. Наджибом, а можливо, й іншими членами Політбюро ЦК НДПА.
Потрібно розпочати переговори з Пакистаном. Головне, щоб в Афганістан не влізли американці. Але я думаю, що у воєнному плані США в Афганістан не підуть...»

П'ять років тому останній радянський солдат покинув територію Афганістану. З 25 грудня 1979 року по 15 лютого 1989 року вбито, померло від ран і хвороб 13833 військовослужбовці 40-ї армії, інфекційним гепатитом перехворіло 115308 чоловік, черевним тифом — 31080 солдатів і офіцерів. Всього поранено: 49985 чоловік. Стали інвалідами 6669 чоловік. Нагороджено орденами і медалями більше 200 тисяч «афганців». 71 приєдено звання Героя Радянського Союзу, 25 з них — посмертно. Всього пошло через Афганістан — 546255 чоловік. Незалежно від того, якої

нації були сини, що впали на афганській землі, але в кожній родині їх оплакували однаково. Найбільше похоронок прийшло в російські сім'ї — 6888. в українські — 2378, узбецькі — 1066, білоруські — 613... А є ще й ті, хто пропав безвісти, хто і нині перебуває в полоні у моджахедів.

Не вина наших хлопців: що вони воювали там, в Афганістані. Вони, по наказу, до кінця виконали свій військовий і інтернаціональний обов'язок. Їм нелегко довелося в горах Гіндукуша, в Кундузі і Кандагарі, в Желалабаді і Газні, Файзабаді і Гераті. Їм нелегко було воювати і добиратися додому. А окремі з них і не побачили рідного краю, батьківської домовки. Їх привезли в оцінованих домовинах: Віталія Штукуну з Бабуна, Олександра Коробчука з Майкова, Олександра Етушенка з Вільгора, Микола Дацюка з Жаврова, Віталія Климчука з Бочаниці. Хто замінить батькам синів? Так і залишаться довічний біль втрати. Вони склали свої голови під гарячим афганським небом.

Чимало наших земляків пройшло випробування Афганістаном. Сьогодні на обліку в районі їх перебуває 60 чоловік. А скільки працює в обласному центрі, інших місцях? Всі вони сповна звідали і гіркоту втрат, розлук, їх гартували свинцем. І можливо, раніше, ніж ми, вони відчують хитке становище нашого суспільства, яке погрузало в болото мافی, корупції, безладдя і безвладдя. Їм, воїнам-афганцям, потрібно віддати належне за їх героїзм і мужність.

Немає при владі вже тих, хто посилав їх в Афганістан. Одні віддали Богу душу, інших виклинули на смітник історії. Але в пам'яті наших залишаться біль Афганістану. І ще одне запам'ятаймо: народи піколи не розв'язували війни, їх починали політики. Це доведено багатовіковою історією. І це ще раз підтверджує сьогоднішнє Афганістану, де ведуть між собою запеклі бої різні угруповання. Війна, як багатьох, не закінчилася.
...П'ять років тому останній радянський солдат покинув нескорену землю Афганістану, щоб більше туди не повернутися.
Євген ЛАНОВЕЦЬ,